

Bölüm 3

FINDIK TARIMINDA MEVSİMLİK TARIM İŞÇİLERİNİN SOSYAL DIŞLANMA SÜREÇLERİ¹

Çetin YILMAZ²

GİRİŞ

Türkiye’de gezici mevsimlik tarım işçileri sosyal dışlanma süreçleriyle karşı karşıya kalan en önemli toplumsal kesimler arasındadır. Yaşadıkları bölgelerde yeterli iş imkanı bulamayan işçiler, yılın önemli bir bölümünü memleketleri dışında çalışarak geçirmektedirler. Mevsimlik tarım sürecine tüm aile fertleri –çocuklar da dahil- katılmaktadırlar. İşçiler hasat dönemlerinde gittikleri bölgelerde çok çeşitli ayrımcılıklara maruz kalmaktadırlar. Bu çalışmada, fındık tarımı hasadı için Düzce’ye gelen mevsimlik gezici tarım işçilerinin maruz kaldıkları sosyal dışlanma süreçleri incelenecektir.

Türkiye’de sayıları tam olarak bilinmemekle birlikte Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı verilerine göre gezici mevsimlik tarım işçilerinin sayısının yaklaşık 300 bin olduğu, çocuklarla birlikte bu sayının 1 milyona ulaştığı tahmin edilmektedir. Türkiye’de kuzey, güney ve batı Anadolu’da kırk sekiz ilde gezici mevsimlik tarım işçileri çalışmaktadır. İşçiler Karadeniz’de fındık, Ege’de zeytin, Çukurova’da pamuk, Orta Anadolu’da soğan, şekerpancarı, kayısı gibi ürünlerin çapa, toplama kurutma ve serme işlemlerinde çalışmaktadırlar (MİGA, 2012). Türkiye’de gezici mevsimlik tarım işçilerinin büyük çoğunluğunun Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde yaşayan yoksul Kürtler oldukları düşünüldüğünde, mevsimlik tarım işçiliğinin etnisiteyle de yakından ilişkili olduğu görülecektir.

Gezici mevsimlik tarım işçileri hasat bölgelerine çoğunlukla “dayıbaşı”, “elçi”, “çavuş” olarak adlandırılan tarım araçlarıyla gitmektedirler. İşçiler gittikleri bölgelerde birçok sorunla karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar arasında en önemlisi barınma olarak öne çıkmaktadır. Genellikle sağlıksız ve hijyenik olmayan koşullarda barınmak zorunda kalan işçiler birçok hastalığa yakalanmaktadırlar. Bununla birlikte çalışma koşulları da işçilerin sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir.

¹ Bu çalışma 2015’de Celal Bayar Üniversitesi’nde düzenlenen Sosyal Hizmet Sempozyumu’nda “Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal Dışlanma Süreçleri: Düzce Örneği” ismiyle sözel bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Düzce Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü, cetin.yilmaz@duzce.edu.tr

gerçekleştirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, iyi niyetli girişimlerin alanda karşılık bulması için denetlemelerin artırılması ve farkındalık çalışmalarına önem verilmesi mevsimlik tarım işçilerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesine katkı sunacaktır.

KAYNAKÇA

- Akbıyık, N. (2008). Türkiye’de Tarım Kesiminde İşgücü Piyasalarının Yapısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24) 220-237.
- Benek, S. v. (2011). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Yaşam Koşullarına İlişkin Bir Araştırma: Hilvan İlçesi (Şanlıurfa) Örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2) 653-676.
- Byrne, D. (2005). *Social Exclusion*. New York: Open University Press.
- Çınar, S., Lordođlu, K. (2011). Mevsimlik Tarım İşçileri: Marabadan Ücretli Tarım İşçiliğine. *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu III Bildiriler Kitabı* (s. 419-448). İstanbul: Petrol-İş Yayınları.
- De Haan, A. (2000). Social Exclusion: Enriching the Understanding of Deprivation. *Studies in Social and Political Thought*, 2, 22-40.
- Dedeođlu, S. (2018). Tarımsal Üretimde Göçmen İşçiler: Yoksulluk Nöbetinden Yoksulların Rekabetine. *Çalışma ve Toplum*, 56, 37-67.
- Ekim Akkan, B. B., Baki Deniz, M., Ertan, M. (2011). *Sosyal Dışlanmanın Roman Halleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politikalar Platformu.
- Erdođan, N. (2011a). Garibanların Dünyası Türkiye’de Yoksulların Kültürel Temsili Üzerine İlk Notlar. N. Erdođan içinde, *Yoksulluk Halleri Türkiye’de Kent Yoksulluđunun Toplumsal Görünümleri* (s. 29-46). İstanbul: İletişim.
- Erdođan, N. (2011b). Yok-Sanma: Yoksulluk-Maduniyet ve” Fark Yaralar”ı. N. Erdođan içinde, *Yoksulluk Halleri Türkiye’de Kent Yoksulluđunun Toplumsal Görünümleri* (s. 47-95). İstanbul: İletişim.
- Geçgin, E. (2009). Ankara-Polatlı Örneğinde Sosyal Dışlanma Açısından Mevsimlik Tarım İşçiliği. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(1), 3-35.
- Gürsoy, Ö. B. (2010). Bir Yaşam Biçimi Olarak Dışlanma: Türkiye’de Mevsimlik Tarım İşçileri. A. Buğra içinde, *Sınıftan Sınıfa Fabrika Dışında Çalışma Manzaraları* (s. 33-65). İstanbul: İletişim.
- Hayata Destek Derneđi (2014). Mevsimlik Gezici Tarım İşçiliği Araştırma Raporu, <https://www.hayatadestek.org/wp-content/uploads/2014/12/mevsimlik-gezici-tarim-isciligi-2014-arastirma-raporu.pdf>, erişim tarihi 02.02.2020
- Hayata Destek Derneđi. (2016). *Mevsimlik Tarımda Çocuk İşçiliği*. <https://www.hayatadestek.org/wp-content/uploads/2019/06/e-bulten-2016-2.pdf>, erişim tarihi 05.02.2020
- İşiktekin Atalay, B. vd. (2017). Mevsimlik Tarım İşçileri ve Ailelerin Sağlık Kuruluşlarına Başvuru Tercihleri. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 17-26.
- Kaya, M. Ö. (2015). Mevsimlik (Gezici/Geçici) Tarım İşçilerinin İki Yerleşim Birimindeki Yaşam Koşulları ve Sağlık Durumlarına Niteliksel Bakış. *Turk J Public Health*, 13(2) 115-126.
- Keyder, Ç., Yenal, Z. (2013). *Bildiğimiz Tarımın Sonu Küresel İktidar ve Köylülük*. İstanbul: İletişim.
- Korra, Vijay (2010) Nature and Characteristics of Seasonal Labour Migration: A Case Study in Mahabubnagar District of Andhra Pradesh, <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/handle/20.500.12413/3152>, erişim tarihi 01.12.2020
- MİGA. (2012). *Tarımda Mevsimlik İşçi Göçü Türkiye Durum Özeti*. İstanbul: Friedrich Ebert Stiftung.
- Nahya, N. Z. (2011). İmgeler ve Ötekileştirme: Cadılar, Yerliler, Avrupalılar, *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 27-38.
- Oral, N. (2013). Türkiye’de Toprak Dağılımındaki Eşitsizlikler. N. Oral içinde, *Türkiye’de Tarımın Ekonomi-Politiki 1923-2013* (s. 249-262). Ankara: Notabene.
- Özbekmezci, Ş., Sahil, S. (2004). Mevsimlik Tarım İşçilerinin Sosyal, Ekonomik ve Barınma Sorunlarının Analizi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 19(3) 261-274.

Sosyoloji ve Psikoloji Araştırmaları

- Sapancalı, F. (2008). Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma. http://www.disk.org.tr/content_images4_BÖLÜM.doc, erişim tarihi 10.02.2020
- Silver, H. (1994). Soical Exclusion and Social Solidarity: Three Paradigms. *International Labour Review*, 133, 531-578.
- Temiz, H. E. (2008). Dünyada Kronik Yoksulluk ve Önleme Stratejileri, *Çalışma ve Toplum*, 2 (17), 61-100.
- TÜİK (2018a) Yoksulluk İstatistikleri
- TÜİK (2018b) İşgücü İstatistikleri
- Ünalın, T. (2008). Ülke İçinde Yerinden Edilme Konusunda Dünya'da Durum ve Mevcut Eğilimler. D. v. Kuban içinde, "Zorunlu Göç İle Yüzleşmek": *Türkiyede Yerinden Edilme Sonrası Vatandaşlığın İnşası* (s. 29-38). İstanbul: Tesev.